

СЧЕТОВОДНИ, ДАНЪЧНИ И ПРАВНИ АСПЕКТИ НА ДИВИДЕНТИТЕ В АКЦИОНЕРНИТЕ ДРУЖЕСТВА

ас. Кирил Лучков

Технически университет – София

Ключови думи:	Резюме
<p>Дивидент Акционерно дружество Неразпределена печалба от минали години Текуща печалба Финансови отчети</p>	<p>В настоящата статия се акцентира върху авансовото разпределяне на текущата печалба в полза на акционерите. Анализират се изискванията и условията за изплащане на дивиденсти в брой. Специално внимание е отделено на възможността за прихващане на вземане по кредит със задължение за изплащане на дивидент.</p>

Въведение

В съвременните условия проблемите, свързани с дивидентите и дивидентната политика, стават все по-съществени за финансовото управление на акционерните дружества. Не са редки случаите, при които акционерните дружества трябва да вземат решение каква част от нетната печалба да бъде изплатена на правоимащите лица под формата на дивиденсти и каква част от нея да се реинвестира в бъдещи инвестиционни проекти. При реализиране на дивидентите възникват въпроси с дискуссионен характер, които касаят взаимоотношенията между съответното акционерно дружество и неговите акционери. За тяхното решаване често се налага изследване на проблематика от правна, счетоводна и данъчна гледна точка, с цел да се намери оптимален баланс между интересите на акционерите и създаването на възможности за самофинансиране на акционерното дружество.

Обект на изследване в разработката са дивидентите в акционерните дружества, които прилагат МСС/МСФО като база за изготвяне и представяне на финансовите си отчети. Предмет на изследване са някои правни, счетоводни и данъчни аспекти при тяхното регламентиране, отчитане и третиране. Целта на разработката е да се анализират ключовите постановки на приложимата нормативна уредба във връзка с авансовото разпределяне на дивиденсти, изплащането им в брой и възможността за тяхното прихващане.

1. Авансово разпределяне на дивиденди при липса на неразпределена печалба от минали години

По отношение на акционерните дружества в чл. 247а, ал. 1 – 5 от Търговския закон¹ съществува регламентирана процедура за разпределяне и изплащане на дивиденди на акционерите. За неспазването на процедурата в Търговския закон към настоящия момент не е предвиден санкционен режим, което означава, че за стопанските субекти не биха възникнали правни последици. Съгласно ал. 4 от същата правна норма акционерите не са задължени да върнат на акционерното дружество сумите, получени под формата на дивиденди, в случай че условията по ал. 1 – 3 не са изпълнени. Ако през предходните години са отчетени непокрити загуби, които нарушават капиталовото покритие в акционерното дружество, не е препоръчително да се разпределят дивиденди, дори и при наличието на източник за тази цел. Съгласно общите съображения за защита на капитала, установени в чл. 247а от Търговския закон, отчисления от печалбата за формиране на дивиденди могат да се правят единствено до размера на неразпределената печалба от минали години, текущата печалба за съответната година, редуцирани с размера на непокритите загуби от предходни години.

Счита се, че правото за изплащане на дивиденди е уредено в чл. 56 от Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета, съгласно който, когато законите на държавите членки допускат авансово изплащане на междинни дивиденди, се прилагат най-малко следните условия:

- 1) съставят се междинни счетоводни доклади, които показват, че средствата за разпределянето са достатъчни;
- 2) размерът на средствата, които ще бъдат разпределени, не може да надвишава общата печалба, получена след края на последната финансова година, за която са съставени счетоводни доклади, заедно с пренесената печалба и със сумите, изтеглени от резервите, предназначени за тази цел, и намалени с пренесените загуби и сумите, които трябва да бъдат отнесени в резерв в съответствие с изискванията на закона или устава².

¹ (1) Дивиденди и лихви по чл. 190, ал. 2 се изплащат само ако според проверения и приет съгласно раздел XI финансов отчет за съответната година чистата стойност на имуществото, намалена с дивидентите и лихвите, подлежащи на изплащане, е не по-малка от сумата на капитала на дружеството, фонд „Резервен“ и другите фондове, които дружеството е длъжно да образува по закон или устав.

(2) По смисъла на ал. 1 чистата стойност на имуществото е разликата между стойността на правата и задълженията на дружеството съгласно баланса му.

(3) Плащанията по ал. 1 се извършват до размера на печалбата за съответната година, неразпределената печалба от минали години, частта от фонд „Резервен“ и другите фондове на дружеството, надхвърляща определения от закона или устава минимум, намален с непокритите загуби от предходни години, и отчисленията за фонд „Резервен“ и другите фондове, които дружеството е длъжно да образува по закон или устав.

(4) Ако са извършени плащания, без да са налице предпоставките по ал. 1 – 3, акционерите не са длъжни да върнат получените суми, освен ако дружеството докаже, че са знаели или са могли да узнаят за липсата на предпоставки.

(5) Дружеството е длъжно да изплати на акционерите гласувания от общото събрание дивидент в срок три месеца от провеждането му, освен ако в устава е предвиден по-дълъг срок.

² Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 година относно някои аспекти на дружественото право, чл. 56, пар. 5.

Години наред чрез две свои становища (с изх. № 53-00-86/03.08.2020 г. и изх. № 53-04142/06.03.2020 г.) Националната агенция за приходите (НАП) поддържаше тезата, че дивидентите, които се разпределят преди изготвяне и приемане на годишния финансов отчет, при всички възможни хипотези се третираат като „скрито разпределение на печалбата“³ по смисъла на Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО). Издадените становища от експертите на НАП са институционално обвързващи. Тезата, която насажда с тях, е изцяло в противоречие със законовите и подзаконовите нормативни актове, съдебната практика в страната и професионалната литература в областта данъчното облагане. Проблемът е, че НАП, без каквито и да е аргументи, класифицира възможността за авансово изплащане на дивиденти като скрито разпределение на печалбата. Като цяло установената „трайна практика“ на НАП има негативно отражение върху стопанската дейност на данъчно задължените лица. Тя води до неправомерно налагане на имуществена санкция от 20% по реда на чл. 267 от ЗКПО и/или алтернативно – до завеждане съдебни дела от страна на потърпевшите лица и др.

Актуалната съдебна практика, диспропорцията между нормативната регламентация и досегашната административна практика на НАП във връзка с данъчното облагане на дивидентите провокираха реакцията на председателя на Института на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС). В писмена форма той отправи официално запитване (с вх. № 33-00-165/11.05.2022 г.) до администрацията на НАП. Основните въпроси, които се засягат в него, се отнасят до данъчното третиране на дивидентите по реда на ЗКПО и Закон за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ) и авансовото им изплащане на база междинни финансови отчети предвид съществуващата търговска практика.

Централното управление на НАП в свое ново становище (с изх. № 33-00-165#1/09.06.2022 г.), адресирано до ИДЕС, изразява мнението, че извършеното авансово разпределяне на текущата печалба (преди финансовата година да е изтекла) представлява разпределение на дивидент по смисъла на § 1, т. 4, б. „а“ и „б“ от допълнителните разпоредби (ДР) на ЗКПО, съответно § 1, т. 5, б. „а“ и „б“ от ДР на ЗДДФЛ, когато в годишен аспект е налице нетна счетоводна печалба в размер, равен или превишаващ авансово разпределената сума. Въпросното становище (с изх. № 33-00-165#1/09.06.2022 г.) не е нормативен акт, но същевременно разкрива каква административна практика прилага НАП при тълкуване на съществуващи правни норми в областта на дивидентното облагане.

³ По смисъла на чл. 5 от ДР на ЗКПО „скрито разпределение на печалба“ са:

а) сумите, несвързани с осъществяваната от данъчно задълженото лице дейност или превишаващи обичайните пазарни нива, начислени, изплатени или разпределени под каквато и да е форма в полза на акционерите, съдружниците или свързани с тях лица, с изключение на дивидентите по т. 4, букви „а“ и „б“;

б) начислените разходи за лихви (освен ако условията на заема не са уговорени в изпълнение на изисквания, предвидени в нормативен акт), когато са налице поне три от следните условия:

1) заемът превишава собствения капитал на платеща на дохода към 31 декември на предходната година;

2) изплащането на заема или на лихвите по него не е ограничено с фиксиран срок;

3) изплащането на заема или на лихвите по него или размерът на лихвите е в зависимост от наличието или от размера на печалбите на платеща на дохода;

4) изплащането на заема е в зависимост от удовлетворяване исканията на други кредитори или от изплащането на дивиденти.

Чрез него може да се проследи промяната в разбирането на НАП относно начина на третиране на авансово разпределените суми за дивиденди в съответствие с относимата и действаща нормативна уредба.

Мнението на НАП, изразено с последното становище (с изх. № 33-00-165#1/09.06.2022 г.), е в съответствие с мотивите, изложени в Решение № 1304/11.02.2022 г. на Върховния административен съд (ВАС). В процесния казус, коментиран от ВАС, правилно е отбелязано, че от счетоводна гледна точка няма да има значение за фиска дали печалбата ще бъде разпределена авансово, или не, защото сумата на дивидента ще участва във формирането на финансовия резултат след края на отчетния период. Може да се допълни, че освен че няма да има ощетяване на фиска в разглеждания казус, данъкът по чл. 38, ал. 1, т. 2, б. „а“ от ЗДДФЛ е внесен по-рано през данъчната година, в сравнение ако беше разпределен дивидентът след приключване на финансовата година.⁴

Данъкът при източника по ЗКПО и окончателният данък по ЗДДФЛ (когато такъв е дължим), с които се облагат дивидентите, се декларират до края на месеца, следващ тримесечието чрез подаване на декларация по чл. 55, ал. 1 от ЗДДФЛ и чл. 201, ал. 1 от ЗКПО от платеща на дохода по електронен път. В полза на държавния бюджет те се внасят в същия регламентиран срок. Важно е да се отбележи, че в ЗКПО и ЗДДФЛ не се допуска различно данъчно третиране на дивидентите, които публичните или не акционерни дружества разпределят авансово преди края на финансовата година.

Когато получател на дивидента е физическо лице, се прилага чл. 38 от ЗДДФЛ, според който платецът на дохода има задължение да удържи и внесе окончателен данък в размер на 5% от brutната сума на дивидента. Физическите лица, които от местни юридически лица получават доходи от дивиденди, не са задължени да декларират тези доходи в годишната данъчна декларация (ГДД) по чл. 50 от ЗДДФЛ. Аргументът е, че те подлежат на облагане с окончателен данък. Съгласно чл. 194 от ЗКПО с данък при източника се облагат дивидентите, разпределени от местни юридически лица в полза на чуждестранни юридически лица (с изключение на случаите, когато дивидентите се реализират от чуждестранно юридическо лице чрез място на стопанска дейност в страната⁵) или в полза на местни юридически лица, които не са търговци, включително на общини. Данъчната ставка по смисъла на чл. 200 от ЗКПО, която се прилага върху brutната сума на дивидента, отново е 5%.

⁴ Петрова, Н. Авансово изплащане на дивиденди – допустимост, актуално данъчно третиране и влияние върху фискалната сигурност, сп. „Национална сигурност“, бр. 13, 2023 г., стр. 9.

⁵ Според т. 2 от § 1 на ДР на ЗКПО „място на стопанска дейност“ е мястото на стопанска дейност по смисъла на § 1, т. 5 от ДР на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, т.е.:

а) определено място (собствено, наето или ползвано на друго основание), посредством което чуждестранно лице извършва цялостно или частично стопанска дейност в страната, като например: място на управление; клон; търговско представителство, регистрирано в страната; офис; кантора; ателие; завод; работилница (фабрика); магазин; склад за търговия; сервиз; монтажен обект; строителна площадка; мина; кариера; сонда; петролен или газов кладенец; извор или друг обект на извличане на природни ресурси;

б) извършването на дейност в страната от лица, упълномощени да сключват договори от името на чуждестранни лица, с изключение на дейността на представителите с независим статут по глава шеста от Търговския закон;

в) трайно извършване на търговски сделки с място на изпълнение в страната, дори когато чуждестранното лице няма постоянен представител или определено място.

Необходимо е да се има предвид, че хипотезата за скрито разпределение на печалбата по смисъла на § 1, т. 5 от ДР на ЗКПО и § 1, т. 8 от ДР на ЗДДФЛ е допустима единствено в случаите, когато размерът на авансово разпределената сума за дивиденди надхвърли размера на нетната печалба, получена в края на текущия отчетен период. Установено, в рамките на ревизионно производство, недеklarирано скрито разпределение на печалбата се наказва с имуществена санкция по реда на чл. 267, ал. 1 от ЗКПО, която е в размер на 20% от сумата. В чл. 267, ал. 2 от ЗКПО съществува възможност санкцията да не бъде налагана. Условието е данъчно задълженото лице, което през годината е извършило скрито разпределение на печалба по смисъла на § 1, т. 5 от ДР на ЗКПО, да декларира това обстоятелство в част VII „Деклариране на извършено скрито разпределение на печалбата“ на ГДД по чл. 92 от ЗКПО. Данъчният финансов резултат за годината следва да се увеличи със сумите, които данъчно задълженото лице третира за скрито разпределение на печалбата. Основание за това преобразуване е разпоредбата на чл. 26, ал. 11 от ЗКПО, според която не се признават за данъчни цели разходите, които представляват скрито разпределение на печалбата.

С чл. 115в от Закона за публичното предлагане на ценни книжа се дава правна възможност на публичните акционерни дружества да изплащат 6-месечен и годишен дивидент, ако това е предвидено в устава и при съответно прилагане на чл. 247а от Търговския закон. Те могат да разпределят междинен дивидент само ако са изпълнени следните условия:

- 1) има изготвен 6-месечен финансов отчет; към отчета е изготвен доклад на базата на счетоводната информация, доказващ, че дружеството разполага с достатъчно средства за изплащане на дивидентите и че изплащането им няма да доведе до задължнялост на дружеството към кредитори, персонал, бюджет и други;
- 2) финансовият резултат за 6-месечния период е печалба и има решение на общото събрание на акционерите за разпределение на печалбата;
- 3) размерът на средствата, които могат да бъдат разпределени в съответствие с чл. 247а от Търговския закон, не трябва да надвишава общата печалба, получена като:
  - а) текущия счетоводен резултат за периода от 1 януари до 30 юни на текущата година;
  - б) неразпределена печалба от предходни години;
  - в) сумата на резерви, разпределянето на които не е забранено от закон или устава на дружеството;
  - г) общата сума по букви „а“ – „в“ се намалява с пренесените загуби и законовите резерви, образувани в съответствие с изискванията на чл. 246 от Търговския закон и/или задължителните резерви по устава на дружеството;
- 4) акционерното дружество няма поети и неизплатени задължения, чийто срок на погасяване е изтекъл преди приемане на решението за разпределение на печалбата, и след изплащането на междинните

дивиденди ще бъде в състояние да изпълни своите задължения за текущата финансова година.⁶

В непубличните акционерни дружества, при които от очакваната печалба се правят авансови отчисления за дивиденди, е необходимо да са налице следните условия:

- 1) правно основание, регламентирано в устава/учредителния акт на акционерното дружество и/или решение на общото събрание на акционерите, взето с обикновено мнозинство от 50% плюс един глас;
- 2) текуща прогноза за очаквания размер на печалбата след данъци към края на отчетната дата, подкрепена с обективни доказателства за предполагаемите приходи и разходи на акционерното дружество;
- 3) междинен финансов отчет, изготвен в съответствие с изискванията, правилата и принципите за оценка и признаване на позициите в него, регламентирани в МСС 34 *Междинно финансово отчитане*;
- 4) покритие на капитала в акционерното дружество съобразно изискванията на чл. 247а от Търговския закон.

Авансовото изплащане на дивиденди през текущата година не е в колизия с разпоредбите на Търговския закон и не противоречи на счетоводните принципи за признаване и оценяване на позициите във финансовите отчети, регламентирани в чл. 26 от Закона за счетоводството. В пояснителните приложения към финансовите отчети, изготвени на база МСС/МСФО, е необходимо по подходящ начин да се докладва релевантна информация за дивидентите, които акционерното дружество авансово разпределя на акционерите си. При това положение е целесъобразно възприетата, в началото на отчетния период, счетоводна политика да се актуализира или преработи по реда МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки*. В пояснителните приложения, съгласно параграф 137 от МСС 1 *Представяне на финансови отчети*, се оповестява информация за:

- 1) размера на дивидентите, предложени или декларираните преди утвърждаването на финансовите отчети за издаване, но непризнати като разпределение към собствениците през периода, и съответната сума на дял/акция; и
- 2) размера на непризнатите натрупани дивиденди по привилегировани акции.

Изплатените, респективно получените дивиденди не се категоризират еднозначно в отчета за паричните потоци, изготвен на база МСС/МСФО. Те се класифицират като парични потоци от оперативна, инвестиционна или финансова дейност и задължително се оповестяват отделно от получените или изплатените лихви. Дивидентите, които се изплащат на акционерите, основно се класифицират като парични потоци от финансова дейност. Алтернативно в отчета за паричните потоци те могат

⁶ Закон за публичното предлагане на ценни книжа, чл. 115в, ал. 2.

да се оповестят и като парични потоци от оперативна дейност. Получените дивиденди е релевантно да се класифицират като парични потоци от оперативна дейност или алтернативно е възможно те да се представят като парични потоци от инвестиционна дейност.

В приложимите МСС/МСФО не се допуска оповестяване на разпределената печалба за дивиденди в отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за периода. Всъщност причината е, че разпределението не засяга пряко дейността на стопанските субекти, а е резултат от действията на собствениците на капитала в качеството им на такива. Размерът на дивидентите, признати като разпределения към собствениците през периода, следва да бъде оповестен по подходящ начин в отчета за промените в собствения капитал, изготвен на база МСС/МСФО, или в пояснителните приложения. Така ще се гарантира, че изискванията на параграф 107 от МСС 1 *Представяне на финансови отчети* са изпълнени⁷.

За счетоводното отчитане на разпределените дивиденди в полза на акционерите трябва да се състави такава счетоводна статия, чрез която да се отрази намаление в размера на акционерния капитал и същевременно да се формира задължение към собствениците (притежателите) на този капитал. Без значение дали източникът за формиране на дивиденди е печалбата от текущата година, или натрупаните печалби от предходни години, то ефектът от това върху отчета за финансовото състояние към края на периода и отчета за промените в собствения капитал за периода в стойностно изражение ще бъде един и същ. И в двата случая акционерното дружество следва да редуцира размера на акционерния си капитал чрез позицията за текуща печалба (загуба) или позицията за натрупана печалба (загуба) от минали години, представени в отчета за финансовото състояние към края на периода.

2. Изплащане на дивиденди в брой

Обхватът на Закона за ограничаване на плащанията в брой (ЗОПБ) се ограничава единствено до плащания, които се осъществяват на територията на страната. Плащания извън територията на страната, без значение от това кой ги извършва, не попадат в обхвата на нормативния акт. Важно е да се има предвид, че извън приложното поле остават определени операции и сделки, регламентирани в чл. 2 от ЗОПБ⁸,

⁷ Предприятието представя в отчета за промените в собствения капитал или в пояснителните приложения сумата на дивидентите, признати като разпределения към собствениците през периода, както и свързаната сума на дивидентите на дял.

⁸ Законът не се прилага при:

- 1) тегленето и внасянето на пари в брой от/в собствени платежни сметки;
- 2) тегленето и внасянето на пари в брой от/в сметки на недееспособни и ограничено дееспособни лица, на съпрузи и роднини по права линия;
- 3) сделките с чуждестранна валута в наличност по занятие;
- 4) операциите с банкноти и монети, страна по които е Българската народна банка;
- 5) замяната от банки на повредени български банкноти и монети;
- 6) изплащането на трудови възнаграждения по смисъла на Кодекса на труда с изключение на трудовите възнаграждения по чл. 3, ал. 1, т. 3;
- 7) изплащането на гарантираните влогове по смисъла на Закона за гарантиране на влоговете в банките.

независимо от това дали те се извършват на територията на страната, или не.

С разпоредбата на чл. 3, ал. 1, т. 4 от ЗОПБ, в сила от 01.09.2023 г., значително се редуцира стойността на дивидентите, които на територията на страната се разпределят на правоимащите лица. Дивидентите, чиято стойност е равна или надвишава 1 000 лева, следва да се изплащат единствено чрез превод или внасяне по платежна сметка. Посредством ограничителния праг законодателят по нормативен път елиминира възможността за многократно изготвяне протоколи от общото събрание на акционерите за изплащане на дивиденти в брой.

Изплащането на дивиденти по смисъла на чл. 3, ал. 1, т. 4 от ЗОПБ не е обвързано с устава на акционерното дружество или с протокола на общото събрание на акционерите. Обръщаме внимание, че разпоредбата на чл. 3, ал. 1, т. 4 от ЗОПБ директно препраща към определението за „дивидент“, посочено в § 1, т. 4 от ДР на ЗКПО. В годишен аспект за размера на дивидентите, които акционерите получават, ще се приема сумата, с която е редуциран собственият капитал на акционерното дружество и която е отразена в счетоводните му регистри през отчетния период. В случай че изплатена сума в брой възлиза или надвишава прага от 1 000 лв., то е логично да се твърди, че е налице неспазване на чл. 3, ал. 1, т. 4 от ЗОПБ. При това положение органите на НАП са задължени да съставят акт за установяване на административно нарушение, въз основа на който изпълнителният директор на НАП издава наказателно постановление по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Всяко нарушение на чл. 3, ал. 1, т. 4 от ЗОПБ се наказва с глоба по реда на чл. 5 от ЗОПБ, която е в размер 25% от общия размер на направеното плащане – ако е физическо лице, или с имуществена санкция в размер 50% от общия размер на направеното плащане – ако е юридическо лице. При повторно нарушение размерът на глобата е 50% от размера на направеното плащане, а на имуществената санкция – 100% от размера на направеното плащане.

Независимо от гореизложеното следва да се има предвид, че правото на акционера да получи част от печалбата под формата на дивиденти е основно имуществено право. Възможно е срокът и начинът за тяхното изплащане да не бъдат определени с решение на общото събрание на акционерите. Това не води до лишаване или ограничаване на акционерите от тяхното имуществено право да получат част от печалбата под формата на дивиденти и не представлява нарушение на императивното изискване, въведено с решението на общото събрание на акционерите.

3. Прихващане на заем с дивидент

В чл. 103 до чл. 105 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД)⁹ са

⁹ Чл. 103. Когато две лица си дължат взаимно пари или еднородни и заместими вещи, всяко едно от тях, ако вземането му е изискуемо и ликвидно, може да го прихване срещу задължението си. Прихващането се допуска и след като вземането е погасено по давност, ако е могло да бъде извършено преди изтичането на давността. Ако длъжникът се е съгласил с прехвърлянето на вземането, той не може да прихване задължението си срещу свое вземане към предишния кредитор.

регламентирани изискванията за прихващане на насрещни вземания и задължения до размера на по-малкото от тях. Основното условие, за да се извърши прихващане, е да съществуват две насрещни задължения независимо от основанието за възникването им и от условията, при които те са възникнали.¹⁰ На следващо място е необходимо вземанията да бъдат изискуеми и респективно ликвидни. Това означава, че вземането на субекта, който извършва прихващането, трябва да бъде безспорно. В ЗЗД се допуска, че вземането на другия субект може да не е изискуемо към момента, но същевременно то трябва да бъде изпълнимо в бъдеще.

От изложените аргументи става ясно, че не съществува нормативно ограничение вземане на едно акционерно дружество по повод предоставен заем да бъде прихванато от задължението му да изплати годишен дивидент на акционера. Прихващането би могло да се извърши от деня, в който двете договарящи се страни (в т.ч. акционерното дружество и акционера) имат насрещни и изискуеми задължения (вземания) една към друга. За реализирането му трябва да има изразено изявление на едната страна, отправено до другата, което в повечето случаи е неформално. Погасителният ефект на прихващането настъпва от момента, когато и двете насрещни задължения са били възможни за изпълнение. Затова способът се допуска и след като вземането е погасено по давност, ако е могло да бъде извършено преди изтичане на давността, а ако задълженията са лихвоносни, лихвите престават да се начисляват от този момент.¹¹

За документалната обосновааност на прихващането се изготвя двустранен протокол или споразумение между страните по сделката. Посредством тяхното подписване, от една страна се гарантира, че вземането на акционерното дружество е уредено, а от друга – че задължението му е погасено, без да е осъществена реална парична транзакция между двете договарящи се страни. От прегледа на нормативната уредба се установи, че прихващането като правна възможност за пълно или частично приспадане на насрещни задължения (вземания) не попада в приложното поле на чл. 3 от ЗОПБ. Това означава, че няма да се наруши ограничението за извършване на плащания в брой на територията на страната, дори ако прихващането на заема с дивидента надхвърля прага от 10 000 лв.

Заключение

Възможностите на акционерните дружества да разпределят дивиденти авансово или на годишна база са нормативно ограничени с чл. 247а от Търговския закон. Това означава, че те нямат право да

Чл. 104. Прихващането се извършва чрез изявление на едната страна, отправено до другата. То не може да бъде направено под срок или под условие освен под условието, че предявеното в съд вземане ще бъде уважено. Двете насрещни вземания се смятат погасени до размера на по-малкото от тях от деня, в който прихващането е могло да се извърши.

Чл. 105. Не могат да се прихващат без съгласието на кредитора вземания, върху които не се допуска принудително изпълнение, вземания, породени от умишлени непозволені деяния, и вземания за данъци.

¹⁰ Бонев, Ж. Прихващане на насрещни вземания, сп. „ИДЕС“, бр. 2, 2016 г., стр. 2.

¹¹ Димитров, П. Прихващането като способ за погасяване на финансови задължения, сп. „Диалог“, бр. 1, 2016 г., стр. 29 – 30.

разпределят суми за дивиденди в случаите, при които размерът на собствения им капитал е равен или по-малък от размера на основния им капитал и фонд „Резервен“, формиран по реда на чл. 246 от Търговския закон.

При данъчното облагане на доходите от дивиденди е препоръчително да се изследва статутът на правоимащите лица, с цел да се установи дали е дължим данък при източника по реда на ЗКПО или окончателен данък по реда на ЗДДФЛ. Счетоводното отчитане на дивидентите следва да съответства на решението за тяхното разпределяне, взето на общото събрание на акционерите. При тяхното изплащане в брой е необходимо да се спазва ограничението, въведено с чл. 3, ал. 1, т. 4 от ЗОПБ.

Библиографска справка:

- 1) Бонев, Ж. Прихващане на насрещни вземания, сп. „ИДЕС“, бр. 2, 2016 г.
- 2) Данъчно-осигурителен процесуален кодекс, обн., ДВ, бр. 105 от 29 декември 2005 г., посл. изм., ДВ, бр. 106 от 22 декември 2023 г.
- 3) Димитров, П. Прихващането като способ за погасяване на финансови задължения, сп. „Диалог“, бр. 1, 2016 г.
- 4) Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 година относно някои аспекти на дружественото право.
- 5) Закон за корпоративното подоходно облагане, обн., ДВ, бр. 105 от 22 декември 2006 г., посл. изм., ДВ, бр. 108 от 30 декември 2023 г.
- 6) Закон за данъците върху доходите на физическите лица, обн., ДВ, бр. 95 от 24 ноември 2006 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 106 от 22 декември 2023 г.
- 7) Закон за задълженията и договорите, обн., ДВ, бр. 275 от 22 ноември 1950 г., посл. изм., ДВ, бр. 35 от 27 април 2021 г.
- 8) Закона за ограничаване на плащанията в брой, обн., ДВ, бр. 16 от 22 февруари 2011 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 66 от 1 август 2023 г.
- 9) Закон за публичното предлагане на ценни книжа, обн., ДВ, бр. 114 от 30 декември 1999 г., посл. изм., ДВ, бр. 84 от 6 октомври 2023 г.
- 10) МСС 1 Представяне на финансови отчети.
- 11) Петрова, Н. Авансово изплащане на дивиденди – допустимост, актуално данъчно третиране и влияние върху фискалната сигурност, сп. „Национална сигурност“, бр. 13, 2023 г.
- 12) Търговски закон, обн., ДВ, бр. 48 от 18 юни 1991 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 66 от 1 август 2023 г.

ACCOUNTING, TAX AND LEGAL ASPECTS OF DIVIDENDS IN JOINT-STOCK COMPANIES

Assist. Prof. Kiril Luchkov
Technical University of Sofia

Keywords:	Summary
<i>Dividend</i> <i>Joint-stock company</i> <i>Retained profit from previous years</i> <i>Current profit</i> <i>Financial statements</i>	<i>This article focuses on the advance distribution of the current profit in favor of the shareholders. The requirements and conditions for paying dividends in cash are analyzed. Special attention is paid to the possibility of set-off a loan receivable with an obligation to pay a dividend.</i>